

ДЖОУЗЕФ ТЪРНЪР – ХУДОЖНИКЪТ НА СВЕТЛИНАТА



*"Аз не рисувам, за да бъда разбран,
а за да покажа как изглеждат някои природна картина
или някое късче от света..."*

Джоузеф Търнър (1799-1851) е английски живописец, представител на романтизма. Започва кариерата си с гравюри. Известен е с морските си пейзажи с меки, потъващи в мъгла нюансирани цветове и широспектърни светлинни ефекти. Неговият стил предхожда и изгражда основите на френския импресионизъм. Роден е на 23 април – датата, която дарява света с друг гений, също роден на Острова – Уилям Шекспир. Джоузеф Търнър и Джон Констъбъл са двете най-големи имена в английската живопис.

Търнър е ексцентричен още с произхода си

Защото... няма унаследена биография на художник, но е щедро надарен с талант от природата и е аристократ по рождение...

Бащата на Търнър е фризьор и перукер в Лондон. Първите творби на сина си окачва на витрината на своето салонче и често казва на клиентите: "Синът ми ще стане художник". Майката на Търнър е от рода на уважавани месари. Очевидно е имала думата в семейството, защото синът носи името на нейния брат – Джоузеф Малърд Уилям. След смъртта на малката сестричка и на майката, която губи разсъдка си след трагедията, момчето е изпратено при вуйчо си в градчето Бренфорд, на брега на Темза. Там рисува най-ранните си творби.

Продава първата картина, когато е едва на 12 години, а на 15 е приет в Кралската академия по изкуствата, където негов учител става самият председател и един от основателите ѝ – големият портретист сър Джошуа Рейнолдс. През целия му живот той остава идол за ученика си. Търнър учи топография, показва жив интерес към архитектурата и завидни способности. Но съдбата е решила да стане художник, както е предрекъл баща му.

На 18 години вече притежава собствено ателие. А на 27-годишна възраст става постоянен член на Кралската академия, където преподава перспектива. През 1804 г. е достатъчно заможен и открива собствена галерия.



*Рибари в морето
1796, Галерия "Тейт", Лондон*

Първата си картина с маслени бои Търнър излага още през 1796 г. - прочутият шедьовър "Рибари в морето". Долавя се влиянието на големия френски маринист КЛОД ЖОЗЕФ ВЕРНЕ.

През 18-и век художниците са особено пристрастени към рисуване на нощни сцени и изобразяване на природни стихии. На картината се виждат неумолимата лунна светлина и като контраст - безпомощно мъждукащият фенер в рибарската лодка. Мястото е разпознаваемо: крайбрежието на остров Уайт в Хамшир, където на брега се очертава силуетът на коварните скали, наречени "Иглите". Смесицата от реализъм и надскочил канона романтизъм ще присъства във всички следващи творби на художника.

Търнър твори в епохата на романтизма, но не следва принципите му, поради което творчеството му не се вписва в характеристиките ѝ. Подробно изучава изложените в Лувъра картини на старите холандски майстори. Непрекъснато пътува из Европа, но най-често до Венеция, където "се зарежда" с идеи и с вдъхновение. Прави откритието, че техниката на акварела може да се приложи в рисуването с маслени бои. Въпреки огромните успехи в пейзажите с маслени бои, в по-късните си години все повече рисува акварели и си извоюва славата на един от най-добрите акварелисти в света.

Става изключително популярен във Франция. Стилът му оказва силно влияние върху импресионистите, които го боготворят и педантично изучават неговата техника и виртуозна четка. Сред поклонниците му са Клод и Едуар Мане. Шедьоврите на Търнър оказват огромно влияние и върху музикантите-импресионисти.

ЗАГАДКАТА ДЖОУЗЕФ ТЪРНЪР



Джоузеф Търнър на 24 години (автопортрет от 1798 г.) и на средна възраст. Винаги талантлив и неизменно ексцентричен. Дори повече от бъдещия британския еталон за ексцентричност Оскар Уайлд. Никога не се жени, но има продължителна връзка със Сара Денби, която му ражда две дъщери - през 1801 и 1811 г. След този почти семеен роман през остатъка от живота си живее с вдовицата София Каролайн Буут. Има малцина приятели, чиито кръг по негово желание с течение на времето все повече се стеснява. Най-големият приятел остава баща му, с когото прекарва 30 години от живота си. Той е най-усърдният помощник и най-ревностният му почитател. След смъртта му художникът изпада в тежка депресия.

Духът на Търнър сякаш "има на склад" неизчерпаемо количество слънце и светлина, което под диктовката на творческия гений и всевиждащия му поглед на художник, неуморната му нервна ръка прехвърля върху безброй платна... Гениална среща на талант и въображение, фотографска памет, авангардно мислене, естетизъм, неоспорим финес, изящество, драматична чувственост, усърдна работа и резултатът на лице: завидна слава и доживотна финансова независимост.

Търнър прави революция в "класацията" на видовете живопис, променя консервативния миросглед и дори манталитета на нейните критици, ценители и любители. Пейзажите започват да се търсят повече от паната, изобразяващи исторически сцени. Е, тази битка може да се нарече победа на романтизма над класицизма, а Търнър, поне теоретично, да се вмести в на епохата си.



Късчета биография – забавни и драматични събития

Може би случката, която най-добре представя гениалността, а и характера на Търнър е следната: по време на пътуване с дилижанс през Алпите около 1820 г. той седи до прочутия ирландски лекар Робърт Грейвс. Художникът държи в ръцете си голяма тетрадка, която – по думите на Грейвс – разлиства със скоростта на светлината, като драсва по нещо на всяка страница. Първоначално лекарят го взема за луд, но после забелязва, че спътникът му сръчно и безпогрешно скицира облаците. Двамата повеждат дълъг разговор, допадат си и прекарват заедно два месеца в рисуване, през които Търнър, след като набелязва обекта, два дни не прави нищо и почти винаги на третия ден възкликва **"Ето това е!"**. После бързо се захваща да претвори върху платното вече мислено скицираната и съхранена в паметта му картина.

Само че Търнър повече никога не повтаря този щастлив епизод от живота си. Почти винаги е сам. Става все по-необщителен и плаши с мълчанието си. Не позволява на никого да го гледа как рисува. Пътува много, но без компания. Еднакво го привличат родната Англия, Шотландия, Франция и Швейцария, но продължава да черпи вдъхновение в Италия. Там за кратко душата му се стопля при срещата му с големия руски маринист Иван Айвазовски.

Когато е в Лондон, малцината му приятели не го виждат с месеци. А към края на живота си престава да ходи дори в любимата си академия.

Прави много изложби, но рядко се съгласява да продаде свои творби. Когато случайно реши да се раздели с някоя картина, отлага сделката колкото може по-дълго.

През 1846 г. се оттегля от обществото, приема фамилното име на приятелката си и заживява като "Мистър Буут".

Последната изложба на Търнър е през 1850 г. Няколко дни след откриването ѝ изчезва от дома си. Икономката му го търси месеци наред и накрая го открива в никому неизвестна къща на Каролайн Буут в Челси. Оказва се, че "Мистър Буут" е тежко болен. На другия ден, 19 декември 1851, Търнър умира. По негово

желание е погребан в катедралата "Сейнт Пол". Във вечния си сън лежи до тленните останки на своя учител сър Джошуа Рейнолдс.

Джоузеф Търнър оставя огромно състояние. Желанието му е то да бъде използвано за подпомагане таланта на "упадъчни художници". Завещава всичките си картини на "добрата стара Англия". Днес повечето тях са в лондонската галерия "Тейт".

МОРЕТО ПРЕЗ ОЧИТЕ НА ТЪРНЪР



Макар само сред тесен кръг специалисти и любители на живописата, Търнър не е непознат в България. Книгата на Пиер Рув (псевдоним на Петър Увалиев) "Търнър. Структурен анализ" на изд. компания "К & М", 2006 г., превод от фр. език, е задълбочена студия за творчеството на художника и почти пълно отрицание на общоприетите характеристики за него.

Както при повечето романтици, внушителната сила на природата е постоянен мотив в работите на Търнър. Особено предпочитана от него тема е непокорното и изменчиво море. Оставя на заден план реалистичното изображение и разширява обичайната цветовата гама с безброй непознати дотогава нюанси. Изучава в детайли състоянията на непроницаемата морска шир: при слънце, буря, дъжд или мъгла. Повдигайки булото на нейната непроницаемост, е изключително дързък и смел в интерпретациите си. Те са не само авангардни, но и футуристични. Не липсват и фантастични елементи, които парадоксално не са в ущърб на действителността. Търнъровото море е безкрайно одухотворено, защото носи на вълните си неговата чувствена тръпка към природата.

В началото на творческата си кариера Търнър рисува немалко митологични сюжети. Предпочитаният образ, естествено, е Одисей, защото му предоставя чудесни възможности да запечата върху платното любимото си море във всичките му състояния. Проявява интерес и към Овидий, заточен от Октавиан Август в Томи (днешна Кюстенджа) край Черно море и му посвещава една от най-екстравагантните си творби.

Търнър изобразява човека деликатно и с любов, но и с напомнянето за несъвършената му природа и за безсилието му пред вечните стихии. Въпреки че морето е необхватно и могъщо, а човекът - безпомощен и малък, се усеща възхищението на великия

майстор от трогателната битка, която всеки смъртен води за своето оцеляване и съществуване. Художникът, естествено, е на негова страна и всяка претворена от него морска буря или корабкрушение, всъщност е молитва към Посейдон да бъде милостив.

Творба на Търнър днес струва 20 милиона паунда



Само преди месец британските изкуствоведи оповестиха, че е намерена картина на Търнър, обявена като "липсваща" в обширната монография от 1980 г., посветена на неговото творчество.

Миниатюрната творба с размери 25x34 см е част от наследството на мариниста. Принадлежи към групата малки платна, дълго време подценявани от критиката. Търнър рисува картини с малки размери единствено за собствено удоволствие и никога не ги показва в изложба. Раздава ги на приятели и по тази причина днес повечето от тях са в домовете на частни колекционери. Нарисувана е с маслени бои върху дъска, подписана и датирана през 1805 г. Това е годината, когато Търнър създава прочутата си творба „Битката при Трафалгар“. Експертите вярват, че миниатюрният шедьовър е подарен от художника на приятеля му Хенри Скот Тримър, живописец-аматьор. След смъртта на Тримър през 1860 г. картината няколко пъти сменя собственика си и после безследно изчезва.

Откупена е от 54-годишния Джонатан Уел от търг на голфклуба в Кент преди 8 години. Щастливецът плаща за нея едва 3 700 паунда, тъй като неколцина видни експерти се произнасят категорично, че творбата не може да принадлежи на Търнър. Въпреки че произведението е подписано и датирано, тогава никой не вярва, че то наистина е дело на Търнър, а просто представлява

поредния фалшификат на пазара. Местен изкуствовед също настойчиво твърди, че маринистът не е рисувал върху дърво. "Този аргумент е повече от абсурден, обясняват експертите днес. Известни са редица негови работи върху дъска. Произведението е изключително ценно, защото Търнър е използвал маслени бои, а не акварел..."

Днес Уел иска за картината 20 милиона паунда.

ДЖОУЗЕФ ТЪРНЪР – НЕПОДРАЖАЕМ И НЕПОВТОРИМ

Прочутият арт-критик Джон Ръскин обявява Търнър за най-добрия от всички предишни пейзажисти. Днес Търнър е сред любимците на колекционерите. За сметка на мълчаливата му природа и затворения характер, картините му говорят красноречиво и оптимистично.

През 1984 г. на името на Търнър във Великобритания е учредена престижна награда за съвременно изкуство. Присъжда се на художници под 50-годишна възраст, родени, живеещи или поне работещи в Обединеното кралство и организирали самостоятелна изложба през последните 12 месеца. Обикновено творбите на претендентите се излагат в лондонската галерия "Тейт". Победителят неизменно е най-нестандартният творец.



Канале Гранде,
1835
Музей на изкуството "Метрополитън", Ню Йорк



Сан Джорджо Маджоре – ранно утро,
1819
Галерия "Тейт", Лондон



Корабокрушенци край брега
на Нортъмбърланд, около 1834 г.
Център за Британско изкуство в Йейл



Езерото Цуг в Швейцария, 1843
Музей на изкуството "Метрополитън",
Ню Йорк



Погребение в открито море, 1842
Галерия "Тейт", Лондон



Одисей се надсмива над
Полифем, 1829
Национална галерия в Лондон

СИЛВИЯ НИКОЛАЙ-КОЛЕВА